HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לא שביחא שברות. אין דרך להשתכר מבע"י לפיכך גומר ויתפלל אבל בגילה עשוי להשתכר בסעודתן: **הכון לקראת אלהיך.** התגאה לפניו: **רמי פוזמקי.** נותן אגפילאות משובים ברגליו ובלע"ז קאלנו"ס: **שדי גלימה.** משליך אדרתו מעליו שלא ירגה כחשוב: **ופכר ידיה.** חובק ידיו באלבעותיו מרלי"ר בלע"ז כאדם המצטער מאימת רבו: **חיי עולם.** תורה. תפלה לזרך חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמזונות: **נגה.** איחר: **מסרהב.** ממהר לעמוד: **דיינין** מתעטפין בטליתן כשפותחין בדין מאימת שכינה ושלא יפנו ראשן לכאן ולכאן ותהא דעתן מיושבת עליהם: **עסיקי ואתו.** בדין אחר וכבר מעוטפים הן וכשנגמר אותו דין בא לפניהם דין אחר סמוך למנחה הוא התחלתן משיפתתו בעלי הדין בטענות הכשר ליכא למימר משיתעטפו: **עמודי.** שעליית בית המדרש נשען עליהם: **חליש לגייהו.** מצטערין שלא עסקו אותו היום בתורה: **מגא להו חייא בר רב.** שגדול שכר הדיינים ולא יצטערו. ול"ג דאין זה [משמעות] לשון לגייהו אלא לשון חלש דעתייהו ולשון חלש לגייהו לשון תענית הוא[ט] שלא סעדו כל היום. מגא להו חייא בר רב שאין לריכין ליגע ולידון כל היום אלא מקצת היום ומה שאמר מן הבקר עד הערב מדרש הוא שהשוב הדבר כמעשה בראשית שנאמר בו ערב ובוקר: **שמלכך.** דייך שהדיין קרוי מלך שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט): **לודיס.** אומה שקורין קנלינ"ס ואוכלי אדם הן והם רעבתנין: **מאכל יורשים.** יורשי הון רב שלא טרחו בו ואין עסוקים ודוחגין לשוט אחרי מזונות ולעסוק במלאכה: **בזורק אבן לחמה.** קשה לגוף. ולי נראה לא קשה ולא יפה: מרחצאות שלהן ג' אדריס היו לו פנימי להזיע ולהשתטף אמצעי שיורד לתוכו מן המרחץ ולובש אדרו אחרון לחילון וגומר לביתו ומה שם שעה מיגיעת המרחץ: **עומדים ערומים.** פנימי: **מקרא.** ק"ש: **ערומים ולבושים.** אמצעי שיולא בו ערום וממהר לכסות את עצמו ויולא לחילון: **וחולץ תפילין.** מראשו ואין ל"ל שאם אוחזן בידו בתיק שלהן שאינו מניח. והא דתני ואין ל"ל כו' אידי דבעי למיתני מלעיתא ואינו מניח ואינו חולץ שאמצעי לא כמרחץ גמור הוא ומקצת תורת מרחץ עליו הלכך היו בראשו אין לריך לחלון היה אוחזן אסור להניחן שם בראשו אלא יולא לחילון ומניחן: **אף על פי שאין בו לוחה.** שפינוה משם: **בחדתי.** שלא רחץ בו אדם מעולם אלא שהזמינו לכך:

שאני

התם לא שביחא שברות. ופ"ת דברים פ' בתרא דתענית (דף כו: וש"ס) אמרינן שחרית ומוסף דכל יומא לא שביח שברות לא גזרינן מנחה ועילה דשביח שברות חייבינן אלמא גם במנחה שביח שברות וי"ל דהתם לענין נשיאת כפים שאני דאפילו לא שתה אלא רביעית אסור ליטא את כפיו:

טריחותא למיסר המיינה ועוד ליקו הכי וליצלי ומשני משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. ופלא חייב לשנויי קושיא קמייתא מכאן [א]שלריך לאזור חלציו כשמתפלל[ב] ובמחזור ויטרי מפרש דטעם דבעינן אזור אזור שלא יהא לבו רואה את הערוה ודוקא להן שלא היה להם מכנסים לכך היו לריכים לאזור בשעת תפלה אבל לדידן שיש לנו אבנט של מכנסים אין אנו לריכין לאזור[ג]: **רמי פוזמקי.** מכאן יש להוסיף שאין להתפלל יחף אלא בט' באב ויו"כ: **אי איכא דאית ליה דינא ליעול.** משמע דעדיף[ד] דין מתלמוד תורה והא דאמרי' בפ' בתרא דמ"ק (דף יז.) גבי הטוא דטרקיה זיבורא ושביב עיילוהו למערתא דמסידי ולא קבלוהו למערתא דדיינין וקבלוהו[ה] התם בדיינין שאינן מומחין שפעמים נוטין אחר השוחד[ו]: **דין אמת לאמיתו.** [ז]לאפוקי [ח]דין מרומה[ט]: שאני

א"נ במנחה כיון דקביעא לה זימנא מירתת ולא אתי למפשע ערבית כיון דכולא ליליא זמן ערבית לא מירתת ואתי למפשע מתקיף לה רב ששת טריחותא למיסר המיינה ועוד ליקו הכי וליצלי [א]משום שנא' [1]הכון לקראת אלהיך ישראל [ב]רבא בר רב הונא [2]רמי פוזמקי ומצלי אמר הכון לקראת וגו' רבא [3]שדי גלימיה [ד]ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמיה מריה אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא בעלמא שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי מריה כי איכא שלמא [ה]לביש ומתכסי [ה]ומתעטף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך ישראל רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה אמר [ג]מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה והוא סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זירא והוו עסקי בשמעתא נגה לצלויי והוה קא מסרהב ר' ירמיה קרי עליה ר' זירא [2]מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה מאימתי התחלת דין רב ירמיה ורבי יונה חד אמר משיתעטפו הדיינין וחד אמר משיפתחו בעלי דינים [ו]ולא פליגי הא דעסקי ואתו בדינא הא דלא עסקי ואתו בדינא רב אמי ורב אסי הוו יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הוו טפחי אעיברא דדשא ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כולי יומא הוה קא חליש לבייהו תנא להו רב חייא בר רב מדפתי [3]ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכי תעלה על דעתך שמשה יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית אלא לומר לך [ז]כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית כתיב הכא ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתיב התם [4]ויהי ערב ויהי בקר יום אחד [ו]עד מתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן סעודה אמר רב חמא מאי קרא דכתיב [5]אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתיי בגבורה של תורה ולא בשתייה של יין [ז]תנו רבנן שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל לסטים שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלים חמישית מאכל כל אדם איני והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל אדם אלא [ח]רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל ת"ח מכאן ואילך כזורק [ט]אבן לחמת אמר אביי [ט]לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ מיתיבי [ו]הנכנס לבית המרחץ [מקום שב"א עומדין לבושין יש שם מקרא ותפלה ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח תפילין ואין צריך לומר שאינו חולץ מקום שבני אדם עומדים [ז]ערומים ולבושין יש שם שאילת שלום ואין שם מקרא ותפלה ואינו חולץ תפילין ואינו מניח לכתחלה מקום שבני אדם עומדין ערומים אין שם שאילת שלום ואין צריך לומר מקרא ותפלה וחולץ תפילין ואין צריך לומר שאינו מניחן כי קאמר רב אדא בר אהבה במרחץ שאין בו אדם [ח]והא אמר רבי יוסי בר חנינא [מרחץ שאמרו אע"פ שאין בו אדם בית הכסא שאמרו אע"פ שאין בו צואה אלא כי קאמר רב אדא [3]בחדתי והא מבעיא בעא ליה רבינא [ט]הזמינו לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון ולא איפשיטא ליה לאו הוא הדין למרחץ לא דילמא שאני

מסורת הש"ס

א) י"ג רבה, ב) [נקמן נג: בילה טו: תענית כא.], ג) סנהדרין ז. מגילה טו:, ד) פסחים יב: ע"ש, ה) [כגון ממא יין שהוא חסר וזורק לתוכו אבן שיתמלא וזה לא מעלה ולא מוריד וטוב היה שימלאהו יין ע"ה וכביאו המג"א סי' קנז סק"ג], ו) תוספתא ברכות פ"ב (לקמן קנ. ע"ז מד: זבחים קב: קידושין נג.), ז) מק"ד פ"ד ע"ש וע"ע, ח) ברכות כו: ע"ש, ט) שם נדרים ז., י) [ע"י ברכות כח:], כ) [ע"י ב"ב דף ח ע"ב],

תורה אור השלם

1 לָכֵן כֹּה אֲעַשֶׂה לָךְ יִשְׂרָאֵל עֵקֶב כִּי זֹאת אֲעַשֶׂה לָךְ הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל:
עמוס ד יב

2 מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה:
משלי כח ט

3 וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לִשְׁפֹּט אֶת הָעָם וַיַּעֲמֹד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן הַבֹּקֶר עַד הָעָרֶב: שמות יח יג

4 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד:
בראשית א ה

5 אֵי לְךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ: אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכֵלוּ בִּגְבוּרָה וְלֹא בְשֵׁתִי:
קהלת י טז-יז

גליון הש"ם

גמ' לביש ומתכסי. עי' ברכות ל ע"ב: תוס' ד"ה בריחוחא וכו' ול"ח לשנויי קושיא קמייתא וכו'. וכעין זה פסחים עח ע"ב וכמו שכתב המהרש"א שם וכמהוכות לה ע"א תד"ה התם איכו דאפקיד וכזמיס ז ע"א תד"ה דלמא. וברמב"ן פ"ב דב"ב במלחמות ד"ה ועוד כו' אלא אמר רבינא: ד"ה דין אמת וכו' לאפוקי דין מרומה. עי' מגילה ט"ו ע"ב תוד"ה הדן וכ"ב מ' ע"ב:

לעזי רש"י

קאלצו"ס [קלצונ"ש]. גרב, נעל קל.
מרצי"ר [טרטציי"ר]. לשלב אצבעות.
קנלינ"ש [קינילים"ש]. שם פרטי.

מוסף רש"י

חיי שעה. עולם הזה (תענית כא.). בגבורה של תורה. שעוסקין בגבורת החכמה והבינה (קהלת י יז). מאכל לודים. לודים ולסטים לעבתנים הן אלא שהלסטים נעורין כל הלילה וישנים בשעת עשה לאשורה ואוכלין בשעה (פסחים יב:). מאכל יורשים. ולו משום לעבתנות אלא הואיל ואל עמלו בו (שם). לבית המרחץ. בית שעשוי לחמון בו, וג' בתים הן זה לפניס מזה, פנימי לחמילה, חילון שעומדים שם מלובשין, ביעוי שפושטין שם בגדיהן (רשב"ם ב"ב סז:).

עין משפט נר מצוה

נז א טוש"ע ח"מ סי' לא סעיף ב:
נח ב מיי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע שם סעיף ה:
נט ג מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף ג:
סא ה מיי' שם ופ"ג מהל' לילית הלכה יא טוש"ע ח"מ סי' לא סעיף ו בהג"ה וסי' כד סעיף ח:
סב ו מיי' פ"ג מהלכות מהלכות תפלה הל' ו סמג עשין לז טוש"ע ח"מ סי' לנב סעי' ב וטוש"ע ח"מ סי' ה סעי' ה:
סג ז מיי' פ"ג מהל' מהלכות הל' ו סמג עשין לז טוש"ע ח"מ סי' ה סעיף ג:
סד ח ט י מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע ח"מ סי' קנז [וסי' פד]:
סד י [מיי' שם הל' ב טוש"ע ח"מ סימן פג סעיף ח]:
סה כ מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע ח"מ סי' פד וסי' מה סעי' ב [במי"ף כאן ופ"ג דברכות ל' כ. וכן בהל"ש כאן וסש סי' נז]:

מוסף תוספות

א. שמעינן דאפילו מי שלובש מכנסים שאין לבו רואה את הערוה. מי' הר"ן. [וע"ד מהרש"ל דהוא אלא כמחזור ויטרי שמבא אמ"כ]. ב. [ו]אסור להתפלל בלא חגורה משום הכון. מי' הר"ן. ג. ומיהו מצוה לאזור משום הכון לקראת אלהיך ישראל. תוס' הרא"ש. ד. טפי לדון. תוס' הרא"ש. ה. אלמא עדיפי חסידי מדיינין. י"ל. תוס' הרא"ש. ו. אבל דיין מרומה עדיף טפי מתלמוד תורה. תוס' הרא"ש. ז. נראה דמשום הכי נקט אמת. תוס' מגילה טו: ח. כדאמרינן בשבועות מנין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה ועדים מעידים עליו שלא יאמר אחתכנו ויהא קולר תלוי בצוואר עדים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

דמאימתי התחלת דין, אי הוו עסקי בדינא אחרינא משיפתחו בעלי הדין טענותיהן, ואי לא משיתעטפו הדיינין. עד מתי יושבין בדין עד זמן סעודה. ואסיקנא ארבע זמן סעודה לכל היא. כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו סייע במעשה בראשית. מ"ט במעשה בראשית כתיב ויהי ערב ויהי בוקר, והכא כתיב ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב. פיסקא עד שיתפלל. אריב"ל כיון שהגיע זמן תפלת המנחה

אסור לאדם שיטעון קודם שיתפלל תפלת המנחה. אין הלכה כי הא דריב"ל, וכבר פירשנוה בברכות בפרק תפלת השחר. אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דכי איכא צערא [בעלמא], שדי גלימיה וכסי ידיה ומינח כרעיה כעבדא לקמיה מריה דמצלי. וכד איכא שלמא, לביש ומכסי ומעטף ומצלי, אמר הכון לקראת אלהיך ישראל. וכן ראוי לעשות. אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם במרחץ. ואותיבנא עליה מיהא, הנכנס למרחץ מקום שבני אדם עומדים לבושים, יש שם מקרא קריית שמע ותפלה, ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח שם תפלין, ואין צ"ל שאינו חולץ. מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושים, יש שם שאילת שלום ואין שם קרית שמע ולא תפלה ולא תפלין, ואם היה לבוש אותן [אינון]ט) חולצן, מקום שבני אדם כולן ערומין, אין שם שאילת שלום, ואין צ"ל ק"ש ותפלה וחולץ תפלין, אחד מרחץ ואחד בית הכסא. ושנינן כי קאמר רב אדא במרחץ חדש ואשמעינן דהזמנה במרחץ לאו מילתא היא אבל הזמנה בבית הכסא לא איפשיטא ונקטינן לה לאיסורא.

ט) הוגה ע"פ מה שנראה לפנינו בגמ' דהגי' אינו מוזלן.